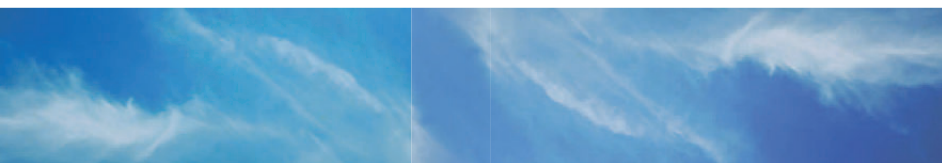

Anna Szpakowska-Kujawska

Droga do środka

Znużeni „płynną rzeczywistością” w jakiej żyjemy i przybici jej diagnozami – wskazującymi na brak jakichkolwiek stałych punktów odniesienia do współczesności – możemy znaleźć wytchnienie w enklawie dzieł Anny Szpakowskiej-Kujawskiej. Jej najnowsze kompozycje pejzażowe – powstające od 2008 r., składane na zasadzie *collage* z naturalistycznych, akwarelowych studiów w odrębne formalnie i zintegrowane wewnętrznie konstrukcje – są odtrutką na obrazową banalność dzisiejszej kultury. Te skrajnie osobiste kreacje skutecznie przeciwstawiają się otaczającej nas zewsząd zunifikowanej wizualnej pulpie. Szpakowska-Kujawska wskazuje własne centrum świata i wiodącą ku niemu malarską drogę. Taka postawa wynika z wieloletnich twórczych i życiowych poszukiwań.

Malarka, jedna z najważniejszych postaci powojennego wrocławskiego środowiska artystycznego (choć zawsze od niego odrębna za sprawą uprawianej przez siebie niepokojącej figuracji, wciąż pozostająca na modernistycznej ścieżce świadomego kształtowania własnej osobowości z jej wizualizacją w postaci obrazu), w najnowszej serii pejzaży związanych z dolnośląską Lasówką, dokonuje plastycznej sublimacji najbardziej osobistych, a zarazem pierwotnych uczuć. Chodzi tu o próbę odnalezienia i zrozumienia porządku świata poprzez pryzmat wybranego miejsca, obserwowanego po wielokroć w zamykającej się, szkatułkowej perspektywie.

Punktem odniesienia dla artystki jest niewielki modrzewiowy dom, wzniesiony na trójkątnej parceli, niczym nadbudówka okrętu dryfującego w otulinie pejzażu Gór Bystrzyckich, pobliskich pól i lasów. Dom stoi jakby na granicy światów – tego realnego i duchowego, prywatnego uniwersum artystki. Stoi także na granicy rzeczy znanych i nieznanych. Prowadzący spod jego progu początkowo prosty szlak zakrzywia się, meandruje, spiralą wiedzie pod trawy, gubi się w paprociach, by odnaleźć się w leśnych przecinkach. Wyznacza on trasę regularnych wędrówek w rytmie miarowego bicia serca. Zapewne wielu z nas doznało kiedyś podobnego wrażenia, przemierzając w skupieniu i spokoju górskie lub leśne ścieżki, u kresu których znaleźć można wyciszenie, oczyszczenie, a może nawet olśnienie.

„Droga do środka 1”
kolaż, 90 × 90 cm – 2008

„Droga do środka 2”
kolaż, 90 × 90 cm – 2008

W obrazach Szpakowskiej-Kujawskiej te uczucia są również obecne, co więcej – zwizualizowane już na poziomie konstrukcji przedstawień, kiedy dokonuje się w nich zarówno archaiczna, jak i nowoczesna rekonstrukcja świata.

Wszystkie kompozycje „Drogi do Środka” zamknięto w zrównoważonych kwadratowych płaszczyznach. Ich wewnętrzna komplikacja – oparta na permutacjach meandra i spirali oraz wykorzystująca silną rytmizację pionów, poziomów i zygzaków, a czasem płynnych, miękkich linii – służy oglądowi Lasówki z różnych punktów odniesienia. Artystka analizuje najbliższy jej fragment świata, raz w niezwykle szerokiej skali (gdy w mozaice akwarelowych fragmentów pojawia się krąg widziany z lotu ptaka), innym razem – w kalejdoskopowym czy mikroskopowym pomniejszeniu. Wtedy ścieżka, ławka, drzewo lub kamienny krzyż znajdują się na jedynych, właściwych sobie miejscach. Z kolei w przedstawieniach wewnątrz modrzewiowego domu Szpakowska-Kujawska stosuje stereometryzujące, niemal kubistyczne cięcia fragmentów obrazujących jego pomieszczenia. Połączone na nowo fragmenty akwarel dają niepokojący, surrealistyczny (czasem bliski grafikom Maxa Eschera) efekt ciągłości przestrzeni.

Ta formalna integracja – pozwalająca osiągnąć spójność poetyckich wizji Lasówki – wynika z trudnego, ale znakomicie przeprowadzonego, trójstopniowego procesu warsztatowego. Rozpoczyna go stworzenie podczas każdej z wędrówek serii akwarel, którym finalne obrazy zawdzięczają budulec form, barwy i tonacje, jasność oraz atmosferyczną lekkość. Kolejnym etapem jest ich cięcie, wybieranie z poszczególnych studiów fragmentów. Tę metodę artystka stosowała już wcześniej (m.in. w seriach kalabaszki – afrykańskich tykw – z lat 80. XX w., na których obłych powierzchniach łączyła organiczno-ornamentalne motywy twarzy i głów ludzkich wycinane z czasopism), widząc w niej sposób na uporządkowanie wcześniejszych wrażeń. Samo cięcie papieru, a także „rzeźbienie w nim” poprzez układanie i dopasowywanie wycinanek, prowadzi do trzeciego etapu, w którym powstają ostateczne obrazy. Owo konstruowanie czy komponowanie formy rozumieć należy w szerszym znaczeniu – jako niemal muzyczne harmonizowanie taktów przestrzeni przedzielanych pniami drzew, przenikających je linearnych *glissand* wiatru, czy narzucanie tonacji, raz jasnych i przestrzennie otwartych, a raz – minorowych, związanych z ziemią. Tworzenie, niszczenie i spajanie ze sobą rozmaitych fragmentów przypomina archaiczny proces tkania kobierca, tworzenia materii

„Droga do środka 4”
kolaż, 90 × 90 cm – 2008

„Droga do środka 5”
kolaż, 90 x 90 cm – 2009

obrazu o wymiarze kosmologicznym. Wiesław Juszcak, omawiający przykłady ekfraz poetyckich w antycznej Grecji, przypomniał np. zawarty w *Iliadzie* Homera opis tkaniny Amazonek, która wyobrażała figury mitologiczne i symbolicznie przedstawiała mapę nieba. Tę, jak również inne tapiserie, których tworzeniem przez wieki zajmowały się kobiety, można porównać do duchowych map z przydaną im funkcją opisu prymarnego porządku świata. Takimi właśnie mapami – choć sprowadzonymi do wymiaru bezpośredniego doświadczenia artysty – są, według mnie, obrazy Szpakowskiej-Kujawskiej.

Omawiana, wciąż rozwijająca się seria, cechuje się zarówno ciasnym „zwinięciem” doświadczeń zawartych w pojedynczych obrazach, jak i potencjalnym ich „rozwijaniem” w trakcie oglądu całego cyklu. Dlatego możliwe i w pełni uzasadnione jest posługiwanie się w odniesieniu do tych prac miarą „od-do” wskazaniami „tutaj” lub „tam”. Nie chodzi tu tylko o gramatyczne części mowy, lecz konkrety odnoszące się do miejsc postrzeganych jako bliskie, odsyłającymi do wiadomych sytuacji oraz opisującymi źródło i genezę wielu doznań. *Od* cienkiej, poszarpanej linii ciemnozielonego lasu *do* kreski żywopłotu rozpościera się połąć suchych traw ze spiralną trajektorią ścieżki. *Tutaj* rozpoczyna się granica sąsiedniej posesji, a właśnie *tam* wznosi się kamienny krzyż...

Mityczna dla malarki Lasówka jest więc bogatą mozaiką sensualnych doznań i skojarzeń: w układach akwarelowych fragmentów znajdują się elementy utrwalające zapach próchniczej ziemi, chłodnego wnętrza lasu, olśniewający błysk wody na powierzchni potoku płynącego w rdzawym korycie, a łądzki ulubionych traw splatają się bądź w szmaragdowym wzroście, bądź płowym obumieraniu.

Skrajnie osobista droga do środka Anny Szpakowskiej-Kujawskiej jest w zasadzie nieprzekładalna na doświadczenie innej osoby. Oglądając ekspozycję obrazów z Lasówki, możemy jednak towarzyszyć artystce w jej wędrówkach i podziwiać te akwarelowe zjawiska. Oto np. otoczona koronami wysmukłych świerków sfera błękitnego nieba, po której płyną obłoki. Wystarczy tylko wyobrazić sobie (a to żaden trud), że leżymy na leśnej polanie, patrzymy w górę, wodzimy wokół wzrokiem – i, odkrycie! – świat naprawdę jest kulą, a my bytami zamkniętymi w jego atmosferycznej (a może krystalicznej?) sferze. Ale to nie jest bajkowa kraina „Nigdy-Nigdy”. Lasówka istnieje naprawdę, a jej obrazy – „utkane” z wody i farby wizje – mają Państwo właśnie przed oczyma.

dr Andrzej Jarosz

„Droga do środka 7”
kolaż, 90 x 90 cm – 2009

„Droga do środka 8”
kolaż, 90 × 90 cm – 2010

„Droga do środka 10”
kolaż, 90 x 90 cm – 2010

„Myśli na wietrze”

papier czerpany, akryl, ok. 300 cm × 70 cm, 2012

Praca wykonana w Muzeum Papiernictwa w Dusznikach. cz. II

„Droga do środka 11”

kolaż, 90 × 90 cm – 2010

„Droga do środka 12”
kolaż, 90 x 90 cm – 2010

„Droga do środka 14”
kolaż, 90 × 90 cm – 2010

„Droga do środka 18”
kolaż, 90 x 90 cm – 2011

„Droga do środka 19”
kolaż, 90 × 90 cm – 2011

„Droga do środka 20”
kolaż, 90 x 90 cm – 2011

„Droga do środka 22”

kolaż, 90 × 90 cm – 2011

„Droga do środka 23”
kolaż, 90 x 90 cm – 2012

„Droga do środka 24”

kolaż, 90 × 90 cm – 2012

„Droga do środka 25”
kolaż, 90 x 90 cm – 2012

Anna Szpakowska-Kujawska

ul. Sudecka 145a, 53-128 Wrocław
tel. +48 71 337 31 14, e-mail: xwajuk2@wp.pl

Studia PWSSP Wrocław, dyplom w 1956 roku
na Wydziale Malarstwa Architektonicznego.

Zajmuje się malarstwem, rysunkiem, ceramiką, kolażem, rzeźbą w brązie.
Od roku 1956 miała przeszło 40 wystaw indywidualnych.

Ważniejsze wydarzenia

- 1965 – Nagroda na Wystawie Młodego Malarstwa, Sopot
- 1965 – Stypendium Michael Karolyi Memorial Foundation w Vence, Francja
- 1967 – Galeria Pod Moną Lizą, Wrocław
- 1968 – Galeria Zachęta – Polskie Malarstwo Współczesne (obrazy zdjęte przed otwarciem wystawy z nakazu KC)
- 1969 – Galeria Współczesna, Warszawa (wspólnie z Jerzym Rosołowiczem)
- 1969 – Muzeum Narodowe – retrospektywa z cyklu „Malarze Wrocławia”
- 1970 – Inicjatywa i uczestnictwo w Sympozjum „Wrocław 70”
- 1970 – Galeria ZPAP Katowice
- 1970 – Ośrodek Kultury Polskiej, Praga (Czechosłowacja)
- 1972 – Galeria Herten Aas – Mechelen, Belgia Uniwersytet, Louvain, Belgia
- 1974 – Galeria Prymat Kraków
- 1977 – Galeria BWA, Wrocław
- 1977 – Nagroda Prasy Dolnośląskiej za całokształt twórczości
- Od roku 1977 do 1984 przebywa w Nigerii, gdzie jest wykładowcą rysunku i malarstwa, w latach 1980–1984 w Kwara College of Education, w Ilorinie. Odbyla liczne podróże po Afryce.
- 1981 – Slot Doddendaal – Holandia
- 1984 – Galeria Centaur Londyn, Anglia
- 1986 – Galeria w Pasażu Wrocław
- 1986 – Galeria Historyków Sztuki Warszawa
- 1989 – Galeria Lorentzon, Stockholm, Szwecja
- 1991 – Galeria BWA Awangarda, Wrocław
- 1996 – Galeria BWA Awangarda, Wrocław
- 1998 – Muzeum Narodowe – pokaz prac ceramicznych poświęconych powodzi
- 1999 – Muzeum Modern Art, Huenfeld, Niemcy – projekt i realizacja „Ściany Pisanej” w „Otwartej Księżde” mającej zawierać 100 ścian z poezją konkretną.
- 2001 – Muzeum Narodowe – wystawa prac z okresu afrykańskiego
- 2002 – Muzeum Modern Art, Huenfeld, Niemcy. Udział w wystawie „Jeden Rok, 30 pozycji, 30 przestrzeni”
- 2005 – Muzeum Narodowe, Wrocław Wystawa Retrospektywna
- 2005 – Muzeum Śląskie, Katowice – Wystawa Retrospektywna
- 2006 – Galeria Arsenał, Poznań – Wystawa Retrospektywna
- 2006 – Zamek Książ, Wystawa retrospektywna
- 2010 – Galeria Sztuki Parter, Kłodzko
- 2011 – Horror Show, BWA Wrocław
- 2011 – Droga do Środka, CKiS Kłodzko
- Od 1961 roku jest członkiem Grupy Wrocławskiej, bierze udział we wszystkich wystawach grupowych.
- Od 1960 roku uczestniczy w wielu wystawach zbiorowych, festiwalach Malarstwa Współczesnego w Szczecinie, wystawach „Złotego Grona” w Zielonej Górze, Międzynarodowych Wystawach Triennale Rysunku, „Spotkaniach” w Krakowie itd.
- Uczestniczy także w Ceramicznych plenerach we Wrocławiu, w Bolesławcu (1987, 1988, 1990, 2000, 2001) oraz w wystawach poplenerowych. Bierze udział w reprezentacjach sztuki polskiej z granicą: w Niemczech, Szwecji, Norwegii, Finlandii, Grecji, Jugosławii, Francji, Czechosłowacji itd.

Ważniejsze realizacje

- 1972 – malarstwo ceramiczne na elewacji Wydziału Matematyki Uniw. Wrocławskiego.
- 1973 – płaskorzeźba ceramiczna w hallu Wydziału Melioracji Akademii Rolniczej
- 1975 – plafon malarski w Wojewódzkiej Bibliotece Publicznej we Wrocławiu
- 1998 – obiekt ceramiczny pisany – Ratusz, Sukiennice, Wrocław
- 1999 – obiekt ceramiczny pisany – biurowiec MPWiK – Wrocław

Spis prac (akwarela/kolaż):

1. Droga do środka 1, 90 × 90 cm, 2008
  2. Droga do środka 2, 90 × 90 cm, 2008
  - ~~3. Droga do środka 3, 90 × 90 cm, 2008~~
  4. Droga do środka 4, 90 × 90 cm, 2008
  5. Droga do środka 5, 90 × 90 cm, 2009
  6. Droga do środka 7, 90 × 90 cm, 2009
  7. Droga do środka 8, 90 × 90 cm, 2009
  - ~~8. Droga do środka 9, 90 × 90 cm, 2009~~
  9. Droga do środka 10, 90 × 90 cm, 2010
  10. Droga do środka 11, 90 × 90 cm, 2010
  11. Droga do środka 12, 90 × 90 cm, 2010
  - ~~12. Droga do środka 13, 90 × 90 cm, 2010~~
  13. Droga do środka 14, 90 × 90 cm, 2011
  - ~~14. Droga do środka 15, 90 × 90 cm, 2011~~
  - ~~15. Droga do środka 16, 90 × 90 cm, 2011~~
  - ~~16. Droga do środka 17, 90 × 90 cm, 2011~~
  17. Droga do środka 18, 90 × 90 cm, 2011
  18. Droga do środka 19, 90 × 90 cm, 2011
  19. Droga do środka 20, 90 × 90 cm, 2011
  - ~~20. Droga do środka 21, 90 × 90 cm, 2011~~
  21. Droga do środka 22, 90 × 90 cm, 2011
  22. Droga do środka 23, 90 × 90 cm, 2012
  23. Droga do środka 24, 90 × 90 cm, 2012
  24. Droga do środka 25, 90 × 90 cm, 2012
25. Myśli na wietrze, papier czerpany, akryl, 300 × 70 cm, 2012

Galeria „HORYZONT”

pod patronatem rektora prof. Romana Kołacza

Uniwersytet Przyrodniczy we Wrocławiu

ul. Norwida 25/27

Prowadzący

prof. Alojzy Gryt

Tekst

dr Andrzej Jarosz

Opracowanie redakcyjne i korekta

Elżbieta Winiarska-Grabosz

Fotografie prac

Łukasz Kujawski

Redakcja techniczna

Paweł Wójcik

© Copyright by Uniwersytet Przyrodniczy we Wrocławiu, Wrocław 2012

ISBN 978-83-7717-114-1

WYDAWNICTWO UNIWERSYTETU PRZYRODNICZEGO WE WROCŁAWIU

Redaktor Naczelny – prof. dr hab. inż. Andrzej Kotecki

ul. Sopotka 23, 50-344 Wrocław, tel. 71 328 12 77, e-mail: wyd@up.wroc.pl

---

Nakład 100 + 16 egz. Ark. wyd. 2,1 Ark. druk. 3,0

Druk i oprawa: EXPOL, P. Rybiński, J. Dąbek, Spółka Jawna

ul. Brzeska 4, 87-800 Włocławek